

الگوی مهار فساد اداری مبتنی بر اهداف، وظایف و اختیارات دیوان محاسبات ایران

رضا زرگر^۱، مسعود پورکیانی^{۲*}، مژگان درخشان^۳، ایوب شیخی^۴

^۱ دانش آموخته دکتری، گروه مدیریت، واحد کرمان، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمان، ایران

^۲ استادیار، گروه مدیریت دولتی، واحد کرمان، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمان، ایران (عهده‌دار مکاتبات)

^۳ استادیار، گروه مدیریت دولتی، واحد کرمان، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمان، ایران

^۴ استادیار، گروه ریاضی و رایانه، دانشگاه شهید باهنر کرمان، کرمان، ایران

تاریخ دریافت: دی ۱۳۹۸، اصلاحیه: اسفند ۱۳۹۸، پذیرش: فروردین ۱۳۹۹

چکیده

هدف این پژوهش ارائه الگوی مهار فساد اداری مبتنی بر اهداف، وظایف و اختیارات دیوان محاسبات ایران می‌باشد. این پژوهش از نوع کاربردی و توسعه‌ای و از نظر روش، توصیفی از نوع همبستگی می‌باشد. جامعه آماری این پژوهش کلیه کارکنان حوزه‌های حساسرسی (فنی - تخصصی) و اداری دیوان محاسبات شامل ستاد مرکزی و ۳۱ استان سطح کشور می‌باشد. تعیین حجم نمونه با استفاده از جدول کرجسی و مورگان، تعداد (۳۴۰) نفر به عنوان نمونه انتخاب شدند. در این پژوهش از روش نمونه‌گیری طبقه‌ای تصادفی، استفاده شده و به منظور مرور ادبیات موضوع مورد مطالعه از روش کتابخانه‌ای و به منظور جمع‌آوری داده‌های میدانی، از پرسشنامه استفاده شده است. اعتبار و پایایی ابزار پژوهش با استفاده از تحلیل عاملی تاییدی و آلفای کرونباخ ارزیابی و از تکنیک مدل‌یابی معادلات ساختاری (SEM) جهت آزمون مدل و آزمون سوالات و فرضیه‌ها استفاده شده است. بر اساس شاخص‌های برازش شده می‌توان نتیجه گرفت که ابعاد متغیر اهداف، وظایف و اختیارات در دیوان محاسبات ایران، در سطح خوب و ابعاد متغیر مهار فساد اداری در سطح قوی قرار گرفته‌اند. لذا می‌توان نتیجه گرفت الگوی مهار فساد اداری مبتنی بر اهداف، وظایف و اختیارات دیوان محاسبات از اعتبار لازم برخوردار است.

واژه‌های اصلی: مهار فساد اداری، اهداف، وظایف، اختیارات، دیوان محاسبات ایران.

۱- مقدمه

فساد شامل «سوء استفاده از اختیارات دولتی (قدرت عمومی) برای کسب منافع شخصی یا خصوصی و پیشنهاد دادن، دریافت یا تقاضای هر چیز با ارزش برای تاثیرگذاری بر روی رفتار یک کارمند دولتی یا اداری در فرایند انجام یک کار یا قرارداد» می‌شود [۹]. فساد اعتقاد و ارزش‌های اخلاقی را متزلزل می‌کند، هزینه انجام کارها را افزایش داده و موجب جرم‌زایی در سطح جامعه می‌شود، به گونه‌ای که جامعه در برخورد با این جرایم، متحمل خسارات اجتماعی و اقتصادی شدید شده و رشد و رقابت‌پذیری و توسعه اقتصادی- انسانی را دشوار می‌کند. فساد همچنین موجب ناکام ماندن تلاش‌های فقرزدایی، از بین رفتن سرمایه اجتماعی و ایجاد بی‌انگیزگی و بدبینی در اجتماع گردیده، زمینه تضعیف روحیه افراد درستکار را فراهم می‌آورد. آنچه موجبات نگرانی بیشتر را فراهم می‌کند این است که وقتی فساد به یک فرهنگ تبدیل شد، دیگر کسی به قبح و نادرستی کارش نمی‌اندیشد زیرا از یک سو می‌بیند که همه همینطور رفتار می‌کنند و از سوی دیگر از او انتظار می‌رود که چنین رفتار کند [۲۱].

فساد مسئله‌ای است که در تمام ادوار گریبان‌گیر دستگاه‌های اجرایی و سازمان‌ها بوده و هسته اندیشه بسیاری از دانشمندان و متفکران سیاسی را تشکیل داده است. فساد اداری نیز به عنوان یکی از عمومی‌ترین اشکال فساد، پدیده‌ای است که مرزهای زمان و مکان را در می‌نوردد و با این ویژگی، نه به زمان خاصی تعلق دارد و نه مربوط به جامعه خاصی می‌شود. در واقع، می‌توان گفت فساد اداری، پدیده‌ای همزاد دولت است. از زمانی که فعالیت‌های بشر سازمان یافت و شکل منسجمی به خود گرفت، فساد اداری نیز به عنوان جزء لاینفکی از متن سازمان ظهور کرد؛ بنابراین، می‌توان فساد را فرزند تحمیلی سازمان تلقی کرد که در نتیجه تعامل‌های گوناگون در سازمان و نیز به مناسبت تعامل میان سازمان و محیط آن به وجود آمده است [۱۸].

واژه فساد برای طیف گسترده‌ای از اعمال، باورها و روش‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرد که اجماع نظر در مورد این مفهوم را مشکل ساخته است. از این رو، در جوامع گوناگون و بر حسب نگرش‌ها و برداشت‌های متفاوت، تعاریف گوناگونی از فساد ارائه شده است. به نظر می‌رسد تعریف بانک جهانی و سازمان شفافیت بین‌الملل عام‌تر و گویاتر باشد. از نظر آن‌ها

*pourkiani@iauc.ac.ir

حالی که یکی از دغدغه‌های همیشگی مسئولان رده بالا در ایران و نیز اندیشمندان ایرانی، مبارزه و کنترل فساد بوده، همچنان شاهد بروز فسادهای سازمان یافته‌ای در سطح کشور هستیم. به همین دلیل رتبه ایران در این زمینه بسیار نامناسب است. در جدول زیر وضعیت ایران در زمینه فساد نشان داده شده است:

این پدیده شوم دارای مصادیق متفاوتی است که در یک دسته بندی کامل از مرکز جهانی مبارزه با فساد اداری (۲۰۱۷) عبارتند از: رشوه، حق التسریع، اخاذی، تقلب، کلاهبرداری، تبانی، سوءاستفاده از قدرت، اختلاس، پولشویی. مسائل مربوط به فساد اداری، رانت جویی و دولت رانته، مدت‌ها ذهن اندیشمندان ایرانی را به خود معطوف داشته است. در

جدول(۱): وضعیت فساد در ایران و تعدادی از کشورهای توسعه یافته با توجه به شاخص درک از فساد (سازمان شفافیت بین الملل، شاخص درک از فساد)[۱۱].

سال	۲۰۰۶	۲۰۰۷	۲۰۰۸	۲۰۰۹	۲۰۱۰	۲۰۱۱	۲۰۱۲	۲۰۱۳	۲۰۱۴	۲۰۱۵	۲۰۱۶	۲۰۱۷	۲۰۱۸
ایران	۷۸	۸۷	۸۸	۱۰۵	۱۳۱	۱۴۱	۱۶۸	۱۴۶	۱۲۰	۱۳۳	۱۴۴	۱۳۶	۱۳۰
تعداد کشورهای مورد پیمایش	۱۳۳	۱۴۵	۱۴۵	۱۶۳	۱۷۹	۱۸۰	۱۸۰	۱۷۵	۱۷۵	۱۷۴	۱۷۷	۱۷۵	۱۶۸

نهادهای نظارتی، نهادهای ساختن فرهنگ کار مبتنی بر اجتناب از زیاده خواهی مادی و ایجاد پایگاه‌های قدرت، رسیدگی قضایی به موقع و کارآمد و ... نام برد که این موضوع در برخی از سازمان‌ها و نهادها، از فساد اداری تصادفی و مقطعی به فساد اداری نهادینه شده تبدیل شده که بر این اساس انجام ضرورت این پژوهش با توجه به روند تحقیقات کم مشابه در گذشته، بابت ارائه الگویی جهت مهار فساد اداری، ضروری به نظر می‌رسد از این رو، سوال اصلی این پژوهش این است که الگوی مهار فساد اداری مبتنی بر اهداف، وظایف و اختیارات دیوان محاسبات در ایران دارای چه مشخصاتی است و آیا این الگو از اعتبار لازم برخوردار است؟

۲- مروری بر مبانی نظری و پیشینه پژوهش

۲-۱- فساد اداری

در جوامع گوناگون بر حسب نگرش‌ها، تعاریف گوناگونی از فساد مطرح شده است. کلمه فساد از ریشه فرانسوی (corruption) و ریشه لاتینی (Rumpere) به معنای «شکستن» یا «نقض کردن» گرفته شده است. آنچه که شکسته یا نقض می‌شود، می‌تواند یک شیوه رفتار اخلاقی یا اجتماعی و یا مقررات اداری باشد [۴]. از فساد تعاریف و دسته بندی‌ها مختلفی ارائه شده که در جدول زیر به اختصار به آن‌ها پرداخته می‌شود.

لازم به توضیح است که شاخص نمره در جدول فوق، بر اساس ارزیابی‌های سازمان شفافیت بین‌الملل از نظر میزان سلامت اداری است که این نمره، حداقل صفر و حداکثر ده است و بالاترین سلامت اداری با نمره ده و پایین‌ترین سلامت اداری با نمره صفر نشان داده می‌شود. همانطور که در جدول مشهود است، نمره ایران در زمینه فساد طی سال‌های ۲۰۰۶ تا ۲۰۱۸ کاهش و در نتیجه رتبه ایران طی این سال‌ها افزایش چشمگیری داشته است.

از این رو محققان زیادی به این مقوله پرداخته‌اند، به طوری که با جستجو در فضای مجازی و سایت‌های معتبر بین‌المللی، می‌توان به مقالات زیادی در این زمینه دست یافت. اما یکی از موضوعاتی که تاکنون چندان به آن پرداخته نشده است، پرداختن به مقوله مهار فساد از جنبه کارکردهای یکی از سازمان‌های نظارتی که متولی مبارزه با این پدیده است، یعنی دیوان محاسبات می‌باشد. پیشرفت سال‌های اخیر و گستردگی حجم کار، بازنگری سیستماتیک در روش‌های حسابرسی دستگاه‌های نظارتی را امری اجتناب ناپذیر نموده و لازم است که این نهادها عالی رتبه نظارتی با تجهیز خود به روش‌ها و استانداردهای حسابرسی کشورهای پیشرفته، بتوانند به نحو مناسب بر سیستم‌های مالی دستگاه‌های اجرایی کشور نظارت نمایند. به همین مناسبت در مبارزه با پدیده فساد اداری، نقش دستگاه‌های نظارتی (دیوان محاسبات، سازمان بازرسی، سازمان حسابرسی، وزارت اطلاعات و ...) از طریق انتخاب روش‌های حسابرسی کارآمد در دستگاه‌های اجرایی تحت رسیدگی دارای اهمیت ویژه‌ای می‌باشد [۳].

با توجه به مباحث مطرح شده می‌توان اظهار داشت که روز به روز فساد اداری در ایران بیشتر نمایان شده که از اهم دلایل آن را می‌توان به خلاء نظام اداری بر پایه شفافیت قوانین و مقررات، کنترل‌های مستمر توسط

جدول (۲): تعاریف و طبقه بندی های فساد

منبع	تعاریف فساد	دسته بندی فساد
افضلی، ۱۳۹۶ [۴].	فساد به معنی تباهی، خرابی، آشوب، بدهکاری و ظلم و ... است. فساد پاداش نامشروعی است که در ازاء وادار کردن فرد به تخلف از وظیفه، تخصیص داده می شود.	فساد در فرهنگ لغت
متحدیان، ۱۳۹۶ [۱۵].	فساد اداری سفید: کاری که در ظاهر مخالف قانون است، اما اکثر نخبگان سیاسی و اکثر مردم عادی آن را مضر و با اهمیت نمی دانند که خواستار تنبیه آن باشند. فساد اداری خاکستری: کاری است که از نظر اکثر نخبگان سیاسی منفور است اما توده های مردم نسبت به آن بی تفاوت هستند. فساد اداری سیاه: هر کاری که از نظر توده ها و نخبگان سیاسی منفور است، عامل آن باید تنبیه گردد.	فساد سیاه، خاکستری، سفید
آتشک و همکاران، ۱۳۹۰ [۱].	اختلاس: دزدیدن منابع دولتی توسط مسئولان دولتی. رشوه: پرداخت نقدی یا غیر نقدی که در یک رابطه فاسدانه به فردی داده و یا از وی اخذ می شود. تخلف: جرم اقتصادی شامل نوعی حقه و نیرنگ بازی، کلاهبرداری و فریب کاری است. اخاذی: گرفتن پول و منابع دیگر از فردی (علی رغم میل باطنی او) با استفاده از اعمال فشار، خشونت و یا تهدید با استفاده از قدرت. پارتی بازی: ساز و کار استفاده نادرست از قدرت است که در آن معنایی از شخصی سازی و توزیع منابع دولتی به صورت جانبدارانه نهفته است.	دسته بندی بر اساس اشکال گوناگون فساد
(قرنی، ۱۳۹۸) [۱۴]. (ماشالی، ۲۰۱۲) [۲۰].	فساد رفتاری است که به دلیل جاه طلبی های شخصی، معرف انحراف از شیوه عادی انجام وظیفه می باشد و به صورت تخلف از قوانین و مقررات و انجام دادن اعمالی از قبیل ارتشاء، پارتی بازی، و اختلاس تجلی می کند. فساد سیاسی کلان: در بالاترین رده های دستگاه سیاسی رخ می دهد و منظور از آن رفتار مقامات بلند پایه ای است که سمت و مقام خود را برای به دست آوردن سود های کلان بکار می گیرند.	فساد سیاسی کلان و فساد بوروکراتیک
(جانستون، ۲۰۱۷) [۲۲].	هنگامی که یک اعتماد عمومی برای کسب منابع مورد سوء استفاده قرار گرفته است، اکثریت مجبور می شوند که با وجود فساد در جامعه موافقت کنند.	فساد بر مبنای افکار عمومی جامعه
(پورکیانی، ۱۳۹۷) [۷].	آن گروه از اقدامات کارکنان و مسئولان دولت است که اولاً به منافع عمومی لطمه بزنند، ثانیاً هدف از انجام آن فایده رساندن به عامل (کارمند اقدام کننده) یا به شخص ثالثی که عامل را برای انجام این اقدام اجبر کرده باشد.	فساد بر اساس منافع جمعی

شناسایی در خصوص ابعاد متغیر مهار فساد اداری، پژوهش الوانی و همکاران (۱۳۸۹) مد نظر است. در پژوهش مزبور با بررسی استراتژی های بین المللی مهار فساد، در قالب چهار حوزه اقتصادی، اداری، اجتماعی و سیاسی برای تبیین استراتژی مبارزه با فساد جمهوری اسلامی ایران شناسایی شده که در ادامه به اختصار به هر یک از حوزه ها پرداخته می شود:

حوزه اقتصادی: این بخش شامل آزادسازی اقتصادی برای ارتقاء کارایی بخش خصوصی و کاهش هزینه های بخش عمومی است.

حوزه اداری: این بخش شامل ایجاد اصلاحات نهادی در سیستم ها، روش ها، فرآیندها، قوانین و مقررات و تشکیلات برای توسعه کیفی مدیریت و نیروی انسانی دولت براساس معیارهای استاندارد جهانی است. حوزه اجتماعی: این بخش با تمرکز بر مسایل فرهنگی و اجتماعی عوامل اثرگذار و راهکارهای آن را بررسی می نماید.

حوزه سیاسی: این بخش بر ارتقاء پاسخگویی (سیاسی) تمرکز داشته و با افزایش هزینه های تصمیم گیری مسئولان عمومی در قبال مسایل شخصی آن ها همراه است [۵]. شناخت فساد به تنهایی کافی نیست بلکه باید اقدامات عملی انجام داد و برای انجام اقدام عملی یعنی مهار و کنترل آن نیز چاره ای جز توسل به سازمان های متولی این امر نیست و از آنجا که در

مطالعات پژوهش گران مختلف در حوزه های علوم سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و مدیریت در دهه های اخیر آگاهی ما را نسبت به فساد اداری در زمینه های مختلف افزایش داده است. الوانی و همکاران (۱۳۸۹) در پژوهشی تحت عنوان «مؤلفه های تدوین استراتژی ملی مبارزه با فساد جمهوری اسلامی ایران» بیان نموده اند که، فساد یک نیروی یکپارچه و متمرکز نیست که بتوان آن را به وسیله راه حلی تک بعدی، کنترل نمود، بلکه مستلزم استفاده از رهیافتی کلی نگر چند بعدی است. اگر فرآیند مبارزه با فساد را شامل مراحل تشخیص بیماری و سپس پیشگیری و درمان آن بدانیم، علاوه بر اهمیت انجام مطالعه های آسیب شناسانه، ضرورت تدوین سیاست ها و استراتژی های منطبق بر شرایط داخلی و بومی کاملاً آشکار خواهد بود. کشورها با تدوین استراتژی، تلاش دارند با نگاهی کل نگر، همه سونگر و نظام مند و رویکردی آینده گرا شرایط و موقعیت کنونی و آتی را تحلیل و با تکیه بر توانمندی ها به مهم ترین و اساسی ترین مسایل راهبردی در این رابطه پاسخ مؤثر و مناسب بدهند. در جهت اجرایی نمودن چنین رهیافتی، در این مقاله با بررسی استراتژی های بین المللی مبارزه با فساد، (۲۶) شاخص در قالب چهار حوزه اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و اداری برای تبیین استراتژی مبارزه با فساد جمهوری اسلامی ایران شناسایی شده است. در این پژوهش جهت

ایران دیوان محاسبات یکی از متولیان اصلی در این زمینه می باشد در اینجا به طور مختصر به این سازمان و وظایف آن پرداخته می شود.

۲-۲- اهداف، وظایف و اختیارات دیوان محاسبات ایران

دیوان محاسبات کشور، مؤسسه‌ای دولتی است که در امور مالی و اداری مستقل بوده و زیر نظر مجلس شورای اسلامی به عنوان بازوی نظارتی آن عمل می‌نماید. این دیوان به کلیه حساب‌های وزارتخانه‌ها، مؤسسات، شرکت‌های دولتی و سایر دستگاه‌هایی که به نحوی از انحاء از بودجه کل کشور استفاده می‌کنند به ترتیبی که قانون مقرر می‌دارد رسیدگی یا حسابرسی می‌نماید که هیچ هزینه‌ای از اعتبارات مصوب تجاوز نکرده و هر وجهی در محل خود به مصرف رسیده باشد. دیوان محاسبات حساب‌ها و اسناد و مدارک مربوطه را برابر قانون جمع‌آوری و گزارش تفریغ بودجه هر سال را به انضمام نظرات خود به مجلس شورای اسلامی تسلیم می‌نماید. دیوان محاسبات در اصطلاح حقوقی چنین تعریف شده است: دیوان محاسبات دادگاهی است مالی که مأمور معاینه و تفکیک محاسبات اداره مالیه و تفریغ کلیه حسابداران خزانه بوده و نیز نظارت می‌کند که هزینه‌های معینه در بودجه از میزان معین شده تجاوز نکند و تغییر و تبدیل نیابد و هر وجهی در محل خود صرف شود و نیز مکلف است که در امر معاینه و تفکیک محاسبات ادارات دولتی و جمع‌آوری سند خرج محاسبات و صورت کلیه محاسبات مملکتی اقدام نماید. با توجه به صراحت قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران چگونگی ساختاری و مفهوم چنین تعریفی به طور صریح در اصول (۵۴) و (۵۵) قانون اساسی آمده است.

مطابق قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و مقررات جاری مربوط، اهداف دیوان محاسبات کشور عبارتند از:

الف- اعمال کنترل و نظارت مستمر مالی به منظور پاسداری از بیت‌المال.

ب - عدم تجاوز هرگونه هزینه از اعتبارات مصوب در بودجه کل کشور.

ج- مصرف هرگونه وجهی از بودجه کل کشور در محل مصرف قانونی تعیین شده.

د- کنترل عملیات و فعالیت‌های مالی کلیه وزارتخانه‌ها، مؤسسات، شرکت‌های دولتی و سایر دستگاه‌هایی که به نحوی از انحاء از بودجه کل کشور استفاده می‌کنند.

ه- بررسی و حسابرسی وجوه مصرف شده و درآمدها و سایر منابع تأمین اعتبار در ارتباط با سیاست‌های مالی تعیین شده در بودجه مصوب با توجه به گزارش عملیاتی و محاسباتی مأخوذه از دستگاه‌های مربوطه.

و- تهیه و تدوین گزارش تفریغ بودجه بانضمام نظرات خود و ارائه آن به مجلس شورای اسلامی.

همچنین وظایف و اختیارات دیوان محاسبات کشور بر اساس مقررات جاری مربوط عبارتست از:

الف- حسابرسی یا رسیدگی کلیه حساب‌های درآمد و هزینه و سایر دریافت‌ها و پرداخت‌ها و نیز صورت‌های مالی دستگاه‌ها از نظر مطابقت با قوانین و مقررات مالی و سایر قوانین مربوط و ضوابط لازم‌الاجرا، اعم از وزارتخانه‌ها، مؤسسات، شرکت‌های دولتی و سایر واحدها که به نحوی از انحاء از بودجه کل کشور استفاده می‌نمایند و هر گونه واحد اجرایی که بر طبق اصول (۴۴) و (۴۵) قانون اساسی مالکیت عمومی بر آن‌ها مترتب است و یا واحدهایی که شمول مقررات عمومی در مورد آن‌ها مستلزم ذکر نام است.

ب- بررسی وقوع عملیات مالی در دستگاه‌ها به منظور اطمینان از حصول و ارسال صحیح و به موقع درآمد و یا انجام هزینه و سایر دریافت‌ها و پرداخت‌ها.

ج- رسیدگی به موجودی حساب اموال و دارایی‌های دستگاه‌ها.

د- بررسی جهت اطمینان از برقراری روش‌ها و دستورالعمل‌های مناسب مالی و کاربرد مؤثر آن‌ها در جهت نیل به اهداف دستگاه‌های مورد رسیدگی.

ه- اعلام نظر در خصوص لزوم وجود مرجع کنترل کننده داخلی و یا عدم کفایت مرجع کنترل‌کننده موجود در دستگاه‌های مورد رسیدگی با توجه به گزارشات حسابرسی‌ها و رسیدگی‌های انجام شده جهت حفظ حقوق بیت‌المال.

و- رسیدگی به حساب کسری ابوابجمعی و تخلفات مالی و هرگونه اختلاف حساب مأمورین ذیربط دولتی در اجرای قوانین و مقررات مربوط.

ز- اقدام در حفظ حقوق بیت‌المال در حدود قوانین و مقررات مالی.

ح- تنظیم دادخواست علیه مسئول یا مسئولین خاطی از مقررات مالی و طرح در هیئت‌های مستشاری.

ط- رسیدگی به مورد کسری ابوابجمعی مسئولین و طرح دادخواست علیه آن‌ها و صدور آراء متناسب با موضوع مطروحه.

ی- رسیدگی و انشاء رأی نسبت به:

۱- عدم ارایه صورت‌های مالی حساب درآمد و هزینه، دفاتر قانونی و صورت‌حساب کسری و یا اسناد و مدارک در موعد مقرر به دیوان محاسبات کشور.

۲- تهیه مخارج زائد بر اعتبار و یا عدم رعایت قوانین و مقررات مالی.

۳- عدم واریز به موقع درآمد و سایر منابع تأمین اعتبار منظور در بودجه عمومی به حساب مربوط و همچنین عدم واریز وجوهی که به عنوان سپرده یا وجه‌الضمان و یا وثیقه و یا نظایر آن‌ها دریافت می‌گردد.

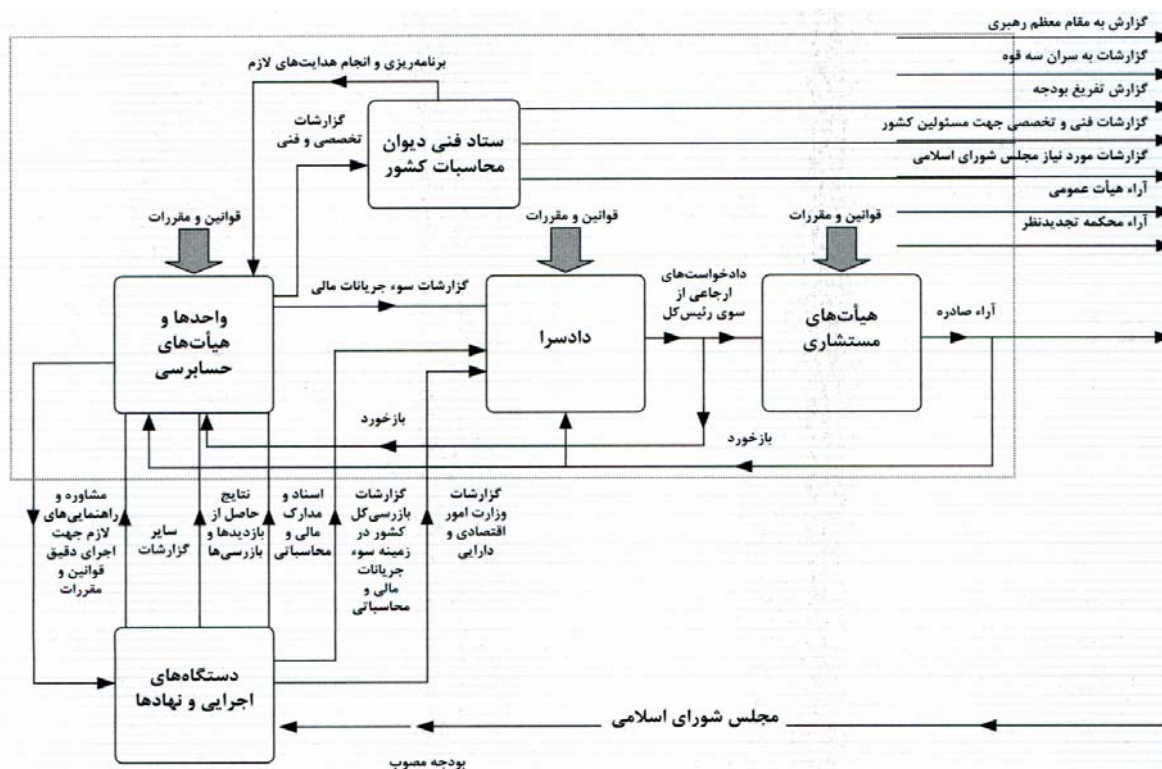
۴- عدم پرداخت به موقع تعهدات دولت که موجب ضرر و زیان به بیت‌المال می‌گردد.

۵- سوء استفاده و غفلت و تسامح در حفظ اموال و اسناد و وجوه دولتی و یا هر خرج یا تصمیم نادرست که باعث اتلاف یا تضییع بیت‌المال شود.

۶- گزارش‌های حسابرسی و گواهی حساب‌های صادره توسط دیوان محاسبات کشور.

ک- اجراء آراء ديوان محاسبات کشور و اعلام گزارش موارد بلااجراء به مجلس شورای اسلامی.
 م- درخواست تأمين خواسته و يا محکوم به.
 ن- ايجاد هماهنگی و وحدت رویه در انجام وظايف هيئت‌های مستشاری.
 س- صدور رأی در خصوص تفریغ بودجه و گزارش نهائی آن.
 ض- تعيين نحوه حفظ و نگهداری و بایگانی صورت حساب های مالی و اسناد و مدارک مربوط در دستگاه ها.
 ق- رسیدگی به موضوعاتی که حسب مورد از طرف مجلس شورای اسلامی ارجاع می‌شود.
 ر- تحقیق و تفحص در کلیه امور مالی کشور.
 ش- عضویت در سازمان های بین‌المللی مربوط نظیر سازمان بین‌المللی مؤسسات عالی حسابداری (اینتنوسای) و سازمان آسیائی مؤسسات عالی حسابداری (آسوسای). سایت ديوان محاسبات کشور <http://www.dmk.ir/> [۱۰].

۷- پرونده‌های کسری ابوابجمعی مسئولین ذیربط.
 ۸- ايجاد موانع و محظورات غیرقابل توجیه از ناحیه مسئولین ذیربط دستگاه‌ها در قبال ممیزین و يا حسابرسان و ساير کارشناسان ديوان محاسبات کشور در جهت انجام وظايف آنان.
 ۹- اعمال مجازات اداری متخلفین علاوه بر صدور رأی نسبت به ضرر و زیان وارده به بیت‌المال.
 ۱۰- ارسال پرونده‌های مربوط به وقوع جرم به مراجع قضائی جهت تعقیب متهمین.
 ۱۱- پرونده‌های مسئولین امر که بدون سوء نیت ضرری به بیت‌المال وارد کرده‌اند.
 ۱۲- تخلفات ناشی از دستور رئیس جمهوری و معاون اول و وزراء و صدور حکم مبنی بر جبران ضرر وارده و اعلام گزارش نحوه تخلف به مجلس شورای اسلامی.
 ۱۳- تعقیب جرائم عمومی از طریق مراجع قضائی.

شکل (۱): نمودار گردش امور در ديوان محاسبات کشور (اداره کل روابط عمومی و امور بین الملل ديوان محاسبات کشور، ۱۳۹۴) [۲].

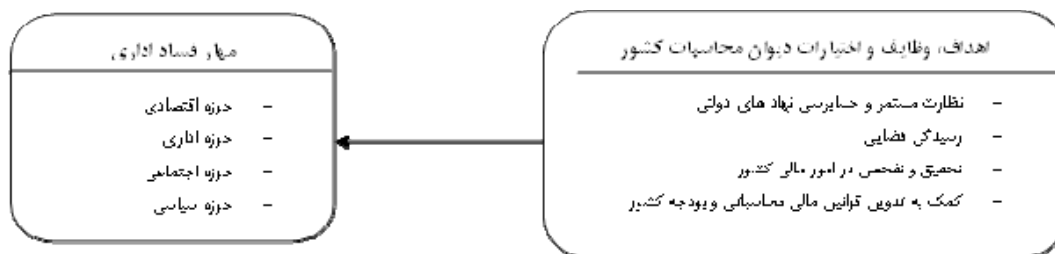
مالی کشور و کمک به تدوین قوانین مالی محاسباتی و بودجه کشور می‌باشند.

باتوجه به توضیحات بالا و نمودار گردش امور در ديوان محاسبات کشور، می‌توان عنوان نمود که مهم‌ترین اهداف، وظايف و اختیارات ديوان محاسبات (بر اساس نظام بوروکراسی اداری مشابه) شامل: نظارت مستمر و حسابرسی نهاد های دولتی، رسیدگی قضایی، تحقیق و تفحص در امور

جدول (۳): جدول زیر نشان‌دهنده پیشینه تحقیقات انجام گرفته داخلی و خارجی مرتبط با این پژوهش می‌باشد.

پژوهشگر	سال	نتایج پژوهش
عباسی و بیت‌غفری [۱۳].	۱۳۹۵	نتایج پژوهش بیان‌کننده این موضوع است که بین رویکرد پیشگیرانه دیوان محاسبات کشور شامل نظارت مستمر بر اجرای بودجه، آموزش مدیران دستگاه‌های اجرایی، ارزیابی سیستم کنترل‌های داخلی دستگاه‌های اجرایی و رفع نقاط ضعف آن‌ها و کمیته‌های تعاملی پیشگیری، و کاهش تخلفات دستگاه‌های اجرایی رابطه معنا داری وجود دارد.
حساس یگانه و همکاران [۸].	۱۳۹۵	یافته‌های تحقیق روابط بین نقش نظارتی حسابرسان و ارتقای سلامت نظام اداری را نشان می‌دهد، به گونه‌ای که بر رابطه مستقیم بین متغیرهای نظارت حسابرسان (اخلاق و آیین رفتار حسابداران، برنامه ریزی، نظارت بر کنترل‌های داخلی و نظارت بر حسابرسی داخلی) و متغیرهای سلامت نظام اداری (قانون‌گرایی، پاسخگویی، سلامت و یکپارچگی) تاکید دارد. شایان ذکر است که بیشترین رابطه بین سلامت و یکپارچگی با رعایت اخلاق و آیین رفتار حرفه‌ای به مقدار ۲۸۷٪ تایید گردیده است.
نیک پور [۱۶].	۱۳۹۷	در پژوهشی تحت عنوان «بررسی عوامل مؤثر در بروز فساد اداری به منظور ارائه الگوی برای کاهش اثرات آن در روند توسعه جمهوری اسلامی ایران» برای کاهش فساد در نظام اداری ایران به شناسایی عوامل مؤثر در بروز فساد و چگونگی مقابله با آن و شناخت واقعی ریشه‌ها و علل بروز آن پرداخته است تا زمینه کافی برای ارائه الگوی مناسب با جامعه ایران اسلامی فراهم آید. یافته‌های این تحقیق شامل رتبه‌بندی متغیرهای مؤثر در بروز فساد اداری، همچنین رتبه‌بندی راهکارهای مؤثر در مبارزه با آن، روش‌های به کاررفته در مبارزه با فساد اداری در کشورهای موفق در این زمینه و وجود رابطه خطی میان عوامل ایجاد فساد اداری و نیز روش‌های مبارزه با آن بوده است.
اویس و همکاران [۱۷].	۲۰۱۶	نتایج این پژوهش مشخص می‌کند که حسابرسی‌های قبلی، فساد را به میزان هشت درصد کاهش می‌دهد، همچنین افزایش احتمال اقدامات قانونی بعدی فساد را به میزان بیست درصد کاهش می‌دهد.
تارا و همکاران [۲۵].	۲۰۱۶	نتایج پژوهش نشان می‌دهد که اگر موسسه عالی حسابرسی همانند یک دادگاه سازماندهی شود، کشور با سطح بالاتری از فساد درگیر خواهد شد.
موندو [۲۴].	۲۰۱۶	از مهمترین نتایج کاربرد تجربی این پژوهش، آزمایش اثر بازدارنده بالقوه پاسخگویی انتخاباتی در سطح فساد آینده است.
دوبینیک [۱۹].	۲۰۱۸	پژوهشی را تحت عنوان «فساد و کشف تقلب توسط حسابرسان بخش عمومی» انجام داد که این مقاله به صورت یک فصل در کتابی با عنوان پاسخگویی عملکرد و مبارزه با فساد توسط بانک جهانی منتشر شده است. به دلیل اینکه این مقاله برای حسابرسان شهری و استانی، داخلی و خارجی نیز قابلیت کمی داشت، اندکی بازنویسی شده است. این مقاله به بررسی موضوعات تقلب و فساد که بخش عمومی با آن مواجه است در کانادا و سراسر جهان می‌پردازد و استراتژی‌هایی برای بهبود عملکرد حسابرسان در کشف فساد و تقلب ارائه می‌دهد. برخی از حسابرسان خارجی که به طور آزمایشی از این استراتژی‌ها استفاده کرده‌اند به موفقیت‌های قابل توجهی دست یافته‌اند.

با توجه به مطالب فوق و پس از بررسی ادبیات موضوع و پیشینه تحقیقات مورد مطالعه، مدل مفهومی پژوهش به صورت ذیل طراحی شده است.

شکل (۲): مدل مفهومی پژوهش

۳- روش‌شناسی تحقیق

کشور شامل ستاد مرکزی و ۳۱ استان سطح کشور می‌باشد که حوزه فعالیت آنان به تفکیک جدول ذیل نشان داده می‌شود:

این پژوهش از نظر هدف، کاربردی و توسعه‌ای و از نظر روش، توصیفی از نوع همبستگی می‌باشد. جامعه آماری این پژوهش کلیه کارکنان حوزه‌های حسابرسی (فنی- تخصصی) و اداری دیوان محاسبات

جدول (۴): جامعه آماری کارکنان دیوان محاسبات ایران

تعداد کارکنان ستادی و استانی دیوان محاسبات کشور	حوزه فعالیت کارکنان دیوان محاسبات
۱,۹۸۵	حسابرسی (فنی - تخصصی)
۷۰۵	اداری
۲,۶۹۰	جمع

- تحقیق و تفحص در امور مالی کشور،

- کمک به تدوین قوانین مالی محاسباتی و بودجه کشور.

با توجه به مدل مفهومی ارائه شده به منظور تعیین روایی پرسشنامه محقق ساخته اهداف، وظایف و اختیارات دیوان محاسبات جمهوری اسلامی ایران و وضعیت مهار فساد اداری که از پژوهش الوانی و همکاران الگو برداری شده، از روش روایی محتوا استفاده شده است، بدین معنی که با ارسال پرسشنامه برای اساتید و خبرگان از آن‌ها درخواست گردید که نظرات خود را در رابطه با سؤال‌های پرسشنامه و تناسب آن‌ها با فرضیات تحقیق با استفاده از گزینه‌های کاملاً مناسب، مناسب، نسبتاً مناسب، نامناسب، کاملاً نامناسب که به ترتیب دارای ارزش عددی معادل ۱۰۰٪، ۷۵٪، ۵۰٪، ۲۵٪، ۰٪ می‌باشد، ارائه نمایند. به این ترتیب روایی پرسشنامه «اهداف، وظایف و اختیارات دیوان محاسبات جمهوری اسلامی ایران» به میزان ۰/۸۲۵ و روایی پرسشنامه «وضعیت مهار فساد اداری» به میزان ۰/۸۷۵ محاسبه شده است.

با توجه به متغیرهای پژوهش، از سه پرسشنامه زیر جهت جمع‌آوری داده‌ها استفاده شده است:

پرسشنامه الف) اهداف، وظایف و اختیارات دیوان محاسبات: این پرسشنامه به منظور شناسایی ابعاد و شاخصه‌های اهداف، وظایف و اختیارات دیوان محاسبات ایران و از نوع محقق ساخته (با استفاده از نظر اساتید مجرب مدیریت و متخصصان سازمان مربوطه) طراحی شده است. پرسشنامه ب) مهار فساد اداری در ایران و کشورهای توسعه یافته: این پرسشنامه به منظور شناسایی ابعاد در حوزه‌های مهار فساد اداری در ایران که شامل چهار بعد حوزه اقتصادی، حوزه اداری، حوزه اجتماعی و حوزه سیاسی که برای سنجش آن‌ها از مدل پژوهش الوانی و همکاران (۱۳۸۹) استفاده شده است.

پرسشنامه ج) پرسشنامه اعتبارسنجی الگوی مهار فساد اداری مبتنی بر ارزیابی اهداف، وظایف و اختیارات دیوان محاسبات در ایران: این

با توجه به جامعه آماری مندرج در جدول فوق، تعیین حجم نمونه با استفاده از جدول "کرجسی و مورگان" تعداد (۳۴۰) نفر به عنوان نمونه تعیین که با توجه به استقبال کارکنان، تمامی پرسشنامه‌ها، تکمیل و برگشت شده است [۱۲]. در این جامعه، از روش نمونه‌گیری طبقه‌ای تصادفی، استفاده شده است. در این تحقیق به منظور مرور ادبیات موضوع مورد مطالعه از روش کتابخانه‌ای و به منظور جمع‌آوری داده‌های میدانی از پرسشنامه استفاده شده است.

در این پژوهش مهار فساد اداری (متغیر ملاک) اولین متغیری است که تغییرات آن توسط متغیر پیش‌بین اهداف، وظایف و اختیارات دیوان محاسبات مورد پیش‌بینی و بررسی قرار می‌گیرد. همان طور که در مبانی نظری و پیشینه تحقیقات پژوهش اشاره شد، به اعتقاد الوانی و همکاران (۱۳۸۹) بررسی استراتژی‌های بین‌المللی مهار فساد، در قالب چهار حوزه:

- اقتصادی،
- اداری،
- اجتماعی،
- سیاسی.

شناسایی شد که به دلیل جامعیت بیشتر مورد استفاده قرار گرفته است.

در خصوص متغیر (پیش‌بین) اهداف، وظایف، و اختیارات دیوان محاسبات، نخست به بررسی وضعیت قانون و وظایف دیوان محاسبات کشور پرداخته شده که در نهایت مهم‌ترین اهداف، وظایف و اختیارات با استفاده از نظر اساتید مجرب رشته مدیریت و خبرگان دیوان محاسبات کشور (استفاده از نظرات ۱۲ نفر از مدیران عالی) در چهار حوزه کلیدی به شرح ذیل مشخص، که عبارتند از:

- نظارت مستمر و حسابرسی نهادهای دولتی،
- رسیدگی قضایی و حقوقی،

(مکنون) هستند [۶]. مقدار بار عاملی ۰/۴۰، به عنوان حداقل بار عاملی مبنا قرار گرفته و سوال‌ها یا گویه‌هایی که دارای بار عاملی بیشتر از ۰/۴۰ بودند در تحلیل نهایی باقی ماندند. بر طبق نتایج، تمامی بارهای عاملی به دست آمده بیشتر از ۰/۴۰ شده اند. بارهای عاملی به دست آمده برای تمامی سوالات متغیرها از حداقل ۰/۴۸ تا حداکثر ۰/۹۷ می‌باشند. همچنین مقادیر آلفای کرونباخ نشان می‌دهند که آلفای کرونباخ بدست آمده برای تمامی متغیرها (یا ابعاد) بیشتر از ۰/۷۰ بدست آمده است که بیانگر پایایی قابل قبول هستند که نتایج آن به شرح جدول ذیل ارائه می‌گردد.

پرسشنامه به منظور اعتبارسنجی الگوی پژوهش، در اختیار (۳۰) نفر از اساتید و خیرگان قرار گرفته که شامل مدل پژوهش به همراه نتایج معادلات ساختاری برای بررسی مدل (ضرایب استاندارد شده) و دو متغیر اهداف، وظایف و اختیارات دیوان محاسبات ایران، و مهار فساد اداری بوده که برای پذیرش مدل، با طرح سوال تایید مدل و جواب‌های (بلی/خیر) و برای اعلام نظر ابعاد متغیرها از طیف پنج گزینه‌ای لیکرت استفاده شده است. تحلیل آماری داده‌ها با استفاده از نرم افزارهای SPSS و LISREL انجام شده است. متغیرهای جمعیت شناختی و اصلی پژوهش با شاخص‌های فراوانی، درصد فراوانی، میانگین و انحراف استاندارد توصیف شدند. اعتبار و پایایی ابزار پژوهش با استفاده از تحلیل عاملی تاییدی و آلفای کرونباخ ارزیابی و از تکنیک مدل‌یابی معادلات ساختاری (SEM) جهت آزمون مدل و آزمون فرضیه‌ها استفاده شده و حداکثر سطح خطای آلفا جهت آزمون فرضیه‌ها ۰/۰۵ است ($P \leq 0.05$). از تکنیک تحلیل عاملی تاییدی جهت بررسی اعتبار ابزار پژوهش و از روش همسازی درونی و آلفای کرونباخ جهت ارزیابی پایایی استفاده شده که بارهای عاملی بیانگر میزان همبستگی هر گویه (متغیر آشکار) با هر متغیر

جدول (۵): بار عاملی استاندارد و مقادیر α سؤال‌های مربوط به مهار فساد اداری

سازه	سؤال پرسشنامه	بار عاملی استاندارد شده	α مقدار	آلفای کرونباخ
حوزه اقتصادی	سؤال ۱	۰/۶۸۴	۱۳/۳۶۲	۰/۸۹۴
	سؤال ۲	۰/۷۰۷	۱۳/۳۵۵	
	سؤال ۳	۰/۷۵۷	۱۴/۲۰۰	
	سؤال ۴	۰/۷۲۳	۱۲/۱۸۹	
	سؤال ۵	۰/۷۳۱	۱۳/۶۰۰	
	سؤال ۶	۰/۷۷۹	۱۴/۷۰۹	
	سؤال ۷	۰/۸۰۴	-	
حوزه اداری	سؤال ۸	۰/۵۹۲	۹/۳۱۸	۰/۸۹۳
	سؤال ۹	۰/۷۱۵	۱۰/۸۹۶	
	سؤال ۱۰	۰/۷۱۰	۱۰/۸۴۶	
	سؤال ۱۱	۰/۷۷۰	۱۱/۵۴۹	
	سؤال ۱۲	۰/۷۳۶	۹/۸۸۷	
	سؤال ۱۳	۰/۶۴۲	۹/۱۲۹	
	سؤال ۱۴	۰/۶۷۹	۱۰/۴۶۴	
	سؤال ۱۵	۰/۴۸۲	۸/۷۷۱	
	سؤال ۱۶	۰/۷۱۸	۱۲/۳۷۰	
	سؤال ۱۷	۰/۶۴۷	-	
حوزه اجتماعی	سؤال ۱۸	۰/۶۸۵	۱۲/۵۹۷	۰/۹۰۳
	سؤال ۱۹	۰/۷۰۴	۱۳/۰۵۱	
	سؤال ۲۰	۰/۷۳۸	۱۳/۶۱۹	
	سؤال ۲۱	۰/۷۱۹	۱۳/۲۱۲	
	سؤال ۲۲	۰/۶۸۰	۱۲/۵۴۳	
	سؤال ۲۳	۰/۷۱۰	۱۳/۱۸۱	

	۱۷/۵۸۴	۰/۸۲۴	سؤال ۲۴	
	-	۰/۷۸۸	سؤال ۲۵	
۰/۹۲۷	۱۵/۵۲۵	۰/۸۱۹	سؤال ۲۶	حوزه سیاسی
	۱۵/۶۸۱	۰/۸۱۰	سؤال ۲۷	
	۱۴/۴۳۰	۰/۸۱۱	سؤال ۲۸	
	۱۶/۶۲۳	۰/۸۷۱	سؤال ۲۹	
	۱۴/۴۳۹	۰/۷۵۶	سؤال ۳۰	
	۲۰/۷۹۴	۰/۷۹۳	سؤال ۳۱	
	-	۰/۷۷۳	سؤال ۳۲	

جدول (۶): بار عاملی استاندارد و مقادیر t سؤال‌های مربوط به اهداف، وظایف و اختیارات دیوان محاسبات کشور

سازه	سؤال پرسشنامه	بار عاملی استاندارد شده	t مقدار	آلفای کرونباخ
نظارت مستمر و حسابرسی نهاد های دولتی	سؤال ۱	۰/۶۹۷	۹/۷۵۵	۰/۹۰۸
	سؤال ۲	۰/۷۴۴	۱۰/۱۱۹	
	سؤال ۳	۰/۷۲۸	۹/۹۰۱	
	سؤال ۴	۰/۷۴۸	۱۰/۱۸۴	
	سؤال ۵	۰/۶۳۲	۹/۰۰۴	
	سؤال ۶	۰/۷۴۳	۱۰/۱۵۸	
	سؤال ۷	۰/۵۱۱	۷/۶۹۳	
	سؤال ۸	۰/۵۸۲	۸/۲۴۵	
	سؤال ۹	۰/۴۸۷	۸/۵۱۹	
	سؤال ۱۰	۰/۵۲۷	۹/۵۴۰	
	سؤال ۱۱	۰/۶۰۷	۹/۹۳۴	
	سؤال ۱۲	۰/۵۶۲	۱۰/۸۱۷	
	سؤال ۱۳	۰/۶۰۶	۱۰/۴۱۷	
	سؤال ۱۴	۰/۵۹۹	-	
رسیدگی قضایی و حقوقی	سؤال ۱۵	۰/۶۸۹	۹/۷۴۹	۰/۸۹۷
	سؤال ۱۶	۰/۷۲۳	۹/۴۸۶	
	سؤال ۱۷	۰/۷۱۶	۹/۹۹۰	
	سؤال ۱۸	۰/۷۰۸	۹/۹۵۴	
	سؤال ۱۹	۰/۷۴۲	۱۰/۲۴۱	
	سؤال ۲۰	۰/۵۳۷	۸/۰۴۷	
	سؤال ۲۱	۰/۷۴۸	۹/۵۰۴	
	سؤال ۲۲	۰/۶۵۱	۹/۳۳۸	
	سؤال ۲۳	۰/۷۵۵	۱۲/۸۹۳	
	سؤال ۲۴	۰/۵۹۵	-	
تحقیق و تفحص در امور مالی کشور	سؤال ۲۵	۰/۶۰۶	۹/۸۳۱	۰/۸۴۲
	سؤال ۲۶	۰/۳۹۶	۶/۰۷۰	
	سؤال ۲۷	۰/۶۸۵	۹/۸۷۳	
	سؤال ۲۸	۰/۶۸۴	۱۱/۱۲۴	
	سؤال ۲۹	۰/۷۵۲	۱۲/۰۹۴	
	سؤال ۳۰	۰/۶۸۰	۱۳/۷۲۰	

	-	۰/۷۲۱	سوال ۳۱	
۰/۸۴۱	۱۰/۹۰۸	۰/۷۱۷	سوال ۳۲	کمدک به تدوین قوانین مالی محاسباتی و بودجه کشور
	۱۱/۲۵۳	۰/۶۷۴	سوال ۳۳	
	۱۳/۶۰۱	۰/۸۲۷	سوال ۳۴	
	۹/۰۶۷	۰/۵۴۱	سوال ۳۵	
	۸/۴۹۸	۰/۵۰۹	سوال ۳۶	
	۷/۷۳۶	۰/۴۲۵	سوال ۳۷	
	-	۰/۷۲۷	سوال ۳۸	

۴- تجزیه و تحلیل یافته‌ها

متغیر اهداف، وظایف و اختیارات و براساس مقیاس نمره‌گذاری می‌توان

نتیجه گرفت که متغیر اهداف، وظایف و اختیارات در دیوان محاسبات ایران، در سطح خوب قرار گرفته است.

۱- وضعیت اهداف، وظایف و اختیارات در دیوان محاسبات ایران چگونه است؟ بر اساس شاخص‌های برازش ارائه شده در جدول ۷، مدل از برازش مناسبی برخوردار است. همچنین با توجه به میانگین تجربی ابعاد

جدول (۷): شاخص‌های برازش مدل

شاخص	حد مطلوب آماره	مقدار گزارش شده
ریشه میانگین توان دوم خطای تقریب (RMSEA)	$\leq 0/08$	۰/۰۶۸
نسبت خی دو (CMIN / df)	کمتر از ۳	۲/۵۰۶
برازندگی (GFI)	$\geq 0/90$	۰/۸۹۱
برازندگی تعدیل یافته (AGFI)	$\geq 0/90$	۰/۸۶۰
برازش مقایسه‌ای (CFI)	$\geq 0/90$	۰/۹۳
برازش افزایشی (IFI)	$\geq 0/90$	۰/۹۳
برازش غیر نرم (TLI)	$\geq 0/90$	۰/۹۲۵
برازش نرم (NFI)	$\geq 0/90$	۰/۹۱۰

جدول (۸): بار عاملی و مقادیر ابعاد متغیر اهداف، وظایف و اختیارات در دیوان محاسبات کشور

بار عاملی استاندارد شده	ت مقدار	p-مقدار	بعد
۰/۷۵۴	۹/۳۰۶	۰/۰۰۰	نظارت مستمر و حسابرسی نهادهای دولتی
۰/۸۴۵	۹/۹۹۴	۰/۰۰۰	رسیدگی قضایی و حقوقی
۰/۸۴۵	۱۱/۸۲۷	۰/۰۰۰	تحقیق و تفحص در امور مالی کشور
۰/۸۲۹	۱۱/۸۵۹	۰/۰۰۰	کمدک به تدوین قوانین مالی محاسباتی و بودجه کشور

۲- وضعیت حوزه‌های مهار فساد اداری در دیوان محاسبات ایران چگونه است؟ براساس شاخص‌های برازش ارائه شده در جدول ۹، مدل از برازش مناسبی برخوردار است. همچنین با توجه به میانگین تجربی ابعاد

متغیر مهار فساد اداری و براساس مقیاس نمره‌گذاری، می‌توان نتیجه گرفت که متغیر فساد اداری در سطح قوی قرار گرفته است.

جدول (۹): شاخص‌های برازش مدل

مقدار گزارش شده	حد مطلوب آماره	شاخص
۰/۰۶۱	$\leq 0/08$	ریشه میانگین توان دوم خطای تقریب (RMSEA)
۲/۲۱۰	کمتر از ۳	نسبت خی دو (CMIN / df)
۰/۹۰۱	$\geq 0/90$	برازندگی (GFI)
۰/۸۸۰	$\geq 0/90$	برازندگی تعدیل یافته (AGFI)
۰/۹۲۱	$\geq 0/90$	برازش مقایسه‌ای (CFI)
۰/۹۲۲	$\geq 0/90$	برازش افزایشی (IFI)
۰/۹۱۰	$\geq 0/90$	برازش غیر نرم (TLI)
۰/۹۰	$\geq 0/90$	برازش نرم (NFI)

جدول (۱۰): بار عاملی و مقادیر ابعاد متغیر مهار فساد اداری در دیوان محاسبات کشور

بعد	بار عاملی استاندارد شده	t مقدار	p-مقدار
حوزه اقتصادی	۰/۸۱۷	۱۳/۱۹۷	۰/۰۰۰
حوزه اداری	۰/۸۹۱	۱۱/۳۱۱	۰/۰۰۰
حوزه اجتماعی	۰/۸۴۶	۱۳/۴۱۵	۰/۰۰۰
حوزه سیاسی	۰/۷۳۰	۱۱/۶۴۵	۰/۰۰۰

۳- الگوی مهار فساد اداری مبتنی بر اهداف، وظایف و اختیارات دیوان محاسبات دارای چه مشخصاتی است آیا از اعتبار لازم برخوردار است؟ با توجه به جدول ۱۳ مربوط به شاخص برازش مدل تمامی شاخص‌ها در حد مطلوب قرار گرفته‌اند. لذا می‌توان نتیجه گرفت الگوی مهار فساد اداری مبتنی بر اهداف، وظایف و اختیارات دیوان محاسبات از وضعیت مطلوبی برخوردار است.

۳- الگوی مهار فساد اداری مبتنی بر اهداف، وظایف و اختیارات دیوان محاسبات دارای چه مشخصاتی است آیا از اعتبار لازم برخوردار است؟ با توجه به جدول ۱۳ مربوط به شاخص برازش مدل تمامی شاخص‌ها در حد مطلوب قرار گرفته‌اند. لذا می‌توان نتیجه گرفت الگوی مهار فساد اداری مبتنی بر اهداف، وظایف و اختیارات دیوان محاسبات از

جدول (۱۱): شاخص‌های برازش مدل

مقدار گزارش شده	حد مطلوب آماره	شاخص
۰/۰۵۲	$\leq 0/08$	ریشه میانگین توان دوم خطای تقریب (RMSEA)
۱/۹۵۰	کمتر از ۳	نسبت خی دو (CMIN / df)
۰/۹۸	$\geq 0/90$	برازندگی (GFI)
۰/۹۵۲	$\geq 0/90$	برازندگی تعدیل یافته (AGFI)
۰/۹۸۹	$0/90 \geq$	برازش مقایسه‌ای (CFI)
۰/۹۸۹	$0/90 \geq$	برازش افزایشی (IFI)

برازش غیر نرم (TLI)	≥ 0.90	0.979
برازش نرم (NFI)	≥ 0.90	0.978

طبق معناداری آزمون دوجمله‌ای (p- مقدار = 0/000) می‌توان نتیجه گرفت خبرگان بر الگوی مهار فساد اداری مبتنی بر ارزیابی تطبیقی اهداف، وظایف و اختیارات دیوان محاسبات در ایران و کشورهای توسعه یافته توافق دارند. پس الگوی مورد نظر، دارای اعتبار لازم می‌باشد. جدول (۱۲): جدول آزمون دوجمله‌ای (اعتبارسنجی مدل)

گروه‌ها	طبقات	تعداد	احتمال مشاهدات	p- مقدار
گروه موافق	بلی	۲۸	۹۳/۳	0/000
گروه مخالف	خیر	۲	۶/۷	
مجموع		۳۰	۱	

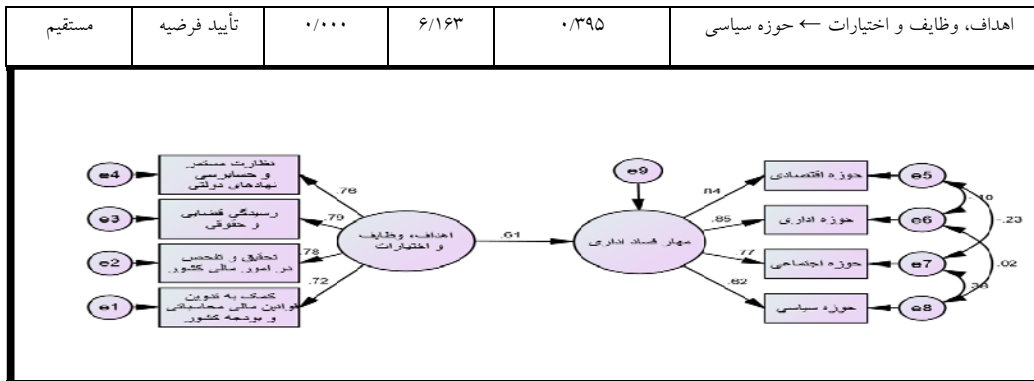
در ادامه به بررسی فرضیات پژوهش اشاره شده است. ۱- بین اهداف، وظایف و اختیارات دیوان محاسبات در ایران با مهار فساد اداری در حوزه‌های مختلف رابطه معنادار وجود دارد. برای بررسی این فرضیه از مدل سازی معادلات ساختاری استفاده شده است. شاخص‌های برازش مدل در جدول ۱۵ منعکس شده است. به طور کلی با توجه به شاخص‌های ارائه شده، مدل از برازش مناسبی برخوردار است. نتایج ارائه شده در جدول ۱۶ نشان دهنده اثر مثبت معنادار اهداف، وظایف و اختیارات دیوان محاسبات در ایران با حوزه‌های فساد اداری (0/614) است.

جدول (۱۳): شاخص‌های برازش مدل

شاخص	حد مطلوب آماره	مقدار گزارش شده
ریشه میانگین توان دوم خطای تقریب (RMSEA)	≤ 0.08	0/058
نسبت خنثی دو (CMIN / df)	کمتر از ۳	۲/077
برازندگی (GFI)	≥ 0.90	0/977
برازندگی تعدیل یافته (AGFI)	≥ 0.90	0/944
برازش مقایسه‌ای (CFI)	≥ 0.90	0/987
برازش افزایشی (IFI)	≥ 0.90	0/987
برازش غیر نرم (TLI)	≥ 0.90	0/976
برازش نرم (NFI)	≥ 0.90	0/975

جدول (۱۴): ضریب مسیر و معن داری آن و بررسی فرضیه پژوهش

رابطه مورد بررسی	ضریب استاندارد	t مقدار	p- مقدار	نتیجه	نوع رابطه
اهداف، وظایف و اختیارات ← فساد اداری	0/614	۸/۷۵۸	0/000	تأیید فرضیه	مستقیم
اهداف، وظایف و اختیارات ← حوزه اقتصادی	0/538	۷/۴۷۷	0/000	تأیید فرضیه	مستقیم
اهداف، وظایف و اختیارات ← حوزه اداری	0/565	۷/۱۳۸	0/000	تأیید فرضیه	مستقیم
اهداف، وظایف و اختیارات ← حوزه اجتماعی	0/492	۶/۹۸۴	0/000	تأیید فرضیه	مستقیم

شکل (۳): نتایج معادلات ساختاری برای بررسی مدل (ضرایب استاندارد شده)

۲- بین اهداف، وظایف و اختیارات و مهارت فساد اداری در دیوان محاسبات کشور تفاوت معنادار وجود دارد. به منظور بررسی این فرضیه مدل اهداف، وظایف و اختیارات و مهارت فساد اداری در دیوان محاسبات کشور آزمون شده است و نتایج برازش مدل در جدول ۱۷ بیانگر برازش

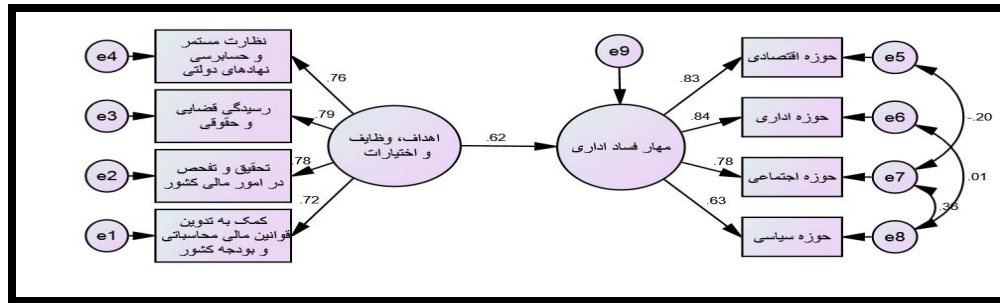
خوب مدل می‌باشد. نتایج ارائه شده در جدول ۱۸ و شکل ۴ برای دیوان محاسبات کشور نشان دهنده تفاوت رابطه معنادار بین اهداف، وظایف و اختیارات دیوان محاسبات و مهارت فساد اداری (۰/۶۲۰) است.

جدول (۱۵): شاخص‌های برازش مدل

شاخص	حد مطلوب آماره	مقدار گزارش شده
ریشه میانگین توان دوم خطای تقریب (RMSEA)	$\leq 0/08$	0/048
نسبت خنثی دو (CMIN / df)	کمتر از ۳	۱/۸۱۰
بrazندگی (GFI)	$\geq 0/90$	0/965
بrazندگی تعدیل یافته (AGFI)	$\geq 0/90$	0/921
بrazش مقایسه‌ای (CFI)	$0/90 \geq$	0/980
بrazش افزایشی (IFI)	$0/90 \geq$	0/980
بrazش غیر نرم (TLI)	$0/90 \geq$	0/965
بrazش نرم (NFI)	$0/90 \geq$	0/957

جدول (۱۶): ضریب مسیر استاندارد شده

ضریب مسیر اهداف، وظایف و اختیارات به مهارت فساد اداری	p-مقدار
0/620	0/000

شکل (۴): نتایج معادلات ساختاری برای بررسی مدل در دیوان محاسبات کشور (ضرایب استاندارد شده)

۵- نتیجه‌گیری

نظارتی، تا حدودی توانسته روند انحراف از قوانین و مقررات را در سطح دستگاه‌های اجرایی دولتی مهار نماید. نتایج این یافته با یافته‌های پژوهش عباسی و بیت عفری (۱۳۹۵)، اعتباریان و همکاران (۱۳۹۳) همخوانی دارد. همچنین بین اهداف، وظایف و اختیارات دیوان محاسبات در ایران با مهار فساد اداری در حوزه اداری، رابطه وجود دارد. روند رسیدگی‌ها، حسابرسی‌ها، و تشکیل پرونده‌های نقایص اداری دستگاه‌های اجرایی در سطح کشور مبین وجود فساد اداری به صورت آشکار در برخی از وزارتخانه‌ها می‌باشد. لذا وجود اهداف، وظایف و اختیارات دیوان محاسبات در قوانین و مقررات حسابرسی این نهاد نظارتی، تا حدودی توانسته روند انحراف از قوانین و مقررات را در سطح دستگاه‌های اجرایی دولتی مهار نماید. این یافته‌ها با یافته‌های پژوهش عباسی و بیت عفری (۱۳۹۵)، پورکیانی (۱۳۹۷) همخوانی دارد. در ادامه نتایج بدست آمده مشخص گردید، بین اهداف، وظایف و اختیارات دیوان محاسبات در ایران با مهار فساد اداری در حوزه اجتماعی رابطه وجود دارد. ایجاد و تشکیل تیم‌های حسابرسی امور اجتماعی از جمله ورود به حسابرسی از نوع عملکرد که جزء حسابرسی‌های نوین در سطح جهان قلمداد می‌گردد باعث شده روند نقایص در حوزه آسیب‌های اجتماعی در سنوات آتی و پیشگیری از تصمیمات نادرست مدیران تا حدود زیادی بر مهار فساد اداری تاثیر بگذارد، لذا بر همین مبنای نیز رابطه به اهداف، وظایف و اختیارات دیوان محاسبات در ایران با مهار فساد اداری در حوزه اجتماعی در سطح کشور برقرار می‌باشد. نتایج این یافته با یافته‌های پژوهش عباسی و بیت عفری (۱۳۹۵)، پورکیانی (۱۳۹۷) همخوانی دارد. همچنین، بین اهداف، وظایف و اختیارات دیوان محاسبات در ایران با مهار فساد اداری در حوزه سیاسی، رابطه وجود دارد. با توجه به رسیدگی‌های انجام گرفته از فعالیت‌های برخی از دستگاه‌های اجرای از جمله وزارت کشور، نهادهای انقلابی و ...، مشخص گردید بکارگیری شیوه‌های حسابرسی بر مبنای شرح وظایف دیوان محاسبات توسط حسابرسان مربوطه، اهداف، وظایف و اختیارات عامل مهمی در مهار فساد اداری در حوزه‌های مختلف سیاسی محسوب می‌گردد، لذا وجود قوانین و مقررات شفاف مربوط به فعالیت‌هایی از جمله مشخص بودن بودجه احزاب

نتایج تحقیق نشان دادند وضعیت اهداف، وظایف و اختیارات در دیوان محاسبات ایران در سطح خوب قرار گرفته است. با توجه به عدم احتمال جدی دیوان محاسبات کشور در بحث ایجاد حسابرسی‌های نوین و عمل نمودن به وظایف از پیش تعیین شده، نتایج این بخش نیز اثربخش بوده، این درحالیست که اگر اهداف، وظایف و اختیارات تغییر نماید، نتایج ممکن است به گونه دیگری بیان شوند، لذا ایجاد هر گونه تغییر نیز در اهداف و وظایف دیوان محاسبات در آینده بیانگر این موضوع خواهد بود که آیا در پژوهش‌های آتی با تغییرات ایجاد شده، نتایج این یافته در سطح خوب قرار خواهد گرفت؟ که این موضوع جای تامل دارد. نتایج این یافته با یافته‌های پژوهش عباسی و بیت عفری (۱۳۹۵) همخوانی دارد. از دیگر نتایج پژوهش می‌توان اشاره نمود که وضعیت مهار فساد اداری در حوزه‌های مختلف در دیوان محاسبات ایران، در سطح قوی قرار گرفته است. با توجه به ارائه ابعاد ۲۹ گانه مهار فساد اداری جهت آزمودن این یافته، اکثر پاسخ دهندگان به این نکته توجه داشتند که می‌توان با وجود این ابعاد تا حدود زیادی نسبت به مهار فساد اداری در ایران اهتمام ورزید. از آنجاییکه در چند سال اخیر موضوع فساد اداری با توجه به ساختارهای سازمانی وسیع دولتی، نهادینه شده و لایحه‌های پنهان و پیچیده‌ای به خود گرفته، لذا آزمودن و مشخص نمودن مهار فساد اداری بر مبنای ابعاد فوق، فقط قسمتی از وجود استانداردها و ابعاد کنترلی را دربر گرفته و شناسایی و مشخص نمودن سرچشمه‌های ایجاد فساد بر مبنای قوانین و مقررات شفاف و کامل، می‌تواند تا حدودی مهار فساد اداری را به دنبال داشته باشد. نتایج این یافته با یافته‌های پژوهش حساس یگانه و همکاران (۱۳۹۵)، عباسی و بیت عفری (۱۳۹۵) و اعتباریان و همکاران (۱۳۹۳) همخوانی دارد. در نگاهی دیگر، نتایج تحقیق نشان دادند بین اهداف، وظایف و اختیارات دیوان محاسبات در ایران با مهار فساد اداری در حوزه اقتصادی، رابطه وجود دارد. روند رسیدگی‌ها، حسابرسی‌ها، و تشکیل پرونده‌های نقایص مالی، اقتصادی و اداری دستگاه‌های اجرایی در سطح کشور مبین وجود فساد اداری به صورت آشکار در برخی از وزارتخانه‌ها می‌باشد. لذا وجود اهداف، وظایف و اختیارات دیوان محاسبات در قوانین و مقررات حسابرسی این نهاد

- در بعد ساماندهی اقتصادی آنچه باید در اولویت اقدامات قرار گیرد، ایجاد عدالت اقتصادی است. با توجه به نابسامانی‌های اقتصادی ناشی از سوء مدیریت‌ها و بعضاً تحریم‌ها، باید هر چه سریعتر سیاست‌های اقتصادی به نحوی تغییر کند تا نسبت به کاهش تورم و افزایش قدرت خرید مردم اقدام جدی صورت گیرد. وجود احساس ناامنی اقتصادی در طبقه کارمندان دولت می‌تواند محرک بروز فساد گردد.

- یکی از راه‌های ارتقاء شفافیت و پاسخگویی، پاسخگویی مدیران است. لذا باید برنامه‌ریزی لازم جهت مسئولیت‌پذیری و پاسخگویی مدیران انجام شود. آنچه مهم است این است که مدیران باید پاسخگویی تصمیمات خود باشند و آنچه مهم‌تر است، بازرسی از عدم انجام تکالیفی است که در مباحث بازرسی با عنوان حسابرسی عملکرد مد نظر است.

- در بعد ارتقاء ظرفیت‌های مردمی یکی از حوزه‌های ضروری ارتقاء فرهنگ عمومی از طریق ارائه آموزش‌های عمومی در خصوص قبح فساد و راه‌های مبارزه با آن می‌باشد؛ لذا لازم است دوره‌های آموزشی برای آحاد مختلف جامعه، تدارک دیده شود. در این خصوص می‌توان به تجربه کره جنوبی اشاره نمود که از دوران مدارس ابتدایی بحث آموزش مبارزه با فساد را از دوران ابتدایی در دستور کار قرار داده است.

- در بعد چابک‌سازی اداری، اصلاح ساختار و فرآیندها به عنوان یکی از ارکان اصلی مبارزه با فساد باید مد نظر قرار گیرد. لازم به ذکر است که اصلاح ساختارها و فرآیندها از گذشته در کلیه دستگاه‌های دولتی مد نظر بوده و دفاتری با این نام در وزارتخانه‌ها تشکیل شده است. با توجه به عجز بودن این دفاتر با بحث تامین بودجه در بسیاری از دستگاه‌ها، این موضوع به شدت تحت تاثیر تامین بودجه قرار گرفته‌اند. ضمناً تعداد پرسنل مسلط در تحلیل فرآیندها در ادارات بسیار کم است و این موضوع امکان تحول اساسی را کم می‌کند.

- دسترسی آزاد به اطلاعات نحوه انتخاب پیمانکار، آیین نامه‌ها و دستورالعمل‌های انجام معاملات و کلیه خدمات ارائه شده توسط دستگاه‌های اجرایی فراهم گردد.

با توجه به یافته‌های تحقیق، محورهای ذیل جهت تحقیقات آتی پیشنهاد می‌گردد:

- انجام همین تحقیق در دیوان محاسبات با استفاده از روش‌های کیفی (مانند تحلیل مضمون)

- در نظر گرفتن متغیرهای تعدیل‌گر (نحوه گزارش‌گیری، نحوه ارزیابی عملکرد و ...) به عنوان یک متغیر تعدیل‌گر در رابطه مهار فساد اداری و اهداف، وظایف و اختیارات دیوان محاسبات.

- هر یک از اهداف، وظایف و اختیارات دیوان محاسبات در این تحقیق و اثر آن بر مهار فساد اداری، می‌تواند محور یک پژوهش مجزا قرار گیرند.

- به منظور بالا بردن تعمیم‌پذیری پژوهش، پیشنهاد می‌گردد کشورهای دیگری نیز مورد مطالعه قرار گیرند.

- در نهایت گسترده کردن مدل پژوهش و افزودن متغیرهای دیگر.

سیاسی و دامنه فعالیت آنان می‌تواند نقش به‌سزایی در کاهش تخلفات در این حوزه گردد. نتایج این یافته با یافته‌های پژوهش عباسی و بیت عفری (۱۳۹۵)، پورکیانی (۱۳۹۷) همخوانی دارد. و نهایتاً بین اهداف، وظایف و اختیارات و مهار فساد اداری در دیوان محاسبات ایران، تفاوت معنادار وجود دارد. با مجموعه بحث‌ها و نتیجه‌گیری برای هر یک از یافته‌های فوق، می‌توان این ادعا را نمود که تفاوت معنادار برای هر یک از شقوق متصور باشد. لذا استفاده از تجربیات کشورهای توسعه یافته در حوزه‌های مختلف حسابرسی و انجام حسابرسی‌ها بر مبنای رعایت، عملکرد و صورت‌های مالی، تحقیق، تفحص و دستیابی به همه دستگاه‌های دولتی و شبه دولتی برای شناسایی گلوگاه‌های فساد، می‌تواند، نقش به‌سزایی در جهت مهار فساد اداری در سطح دیوان محاسبات کشور شاهد بود. همچنان که در قسمت یافته‌ها بیان شد، اهداف، وظایف و اختیارات دیوان محاسبات ایران در وضعیت خوبی قرار دارد. با این حال، برای ارتقاء جایگاه آن با توجه به تجربیات کشورهای توسعه یافته مورد مطالعه در این پژوهش، موارد زیر پیشنهاد می‌گردد:

- گزارشات حسابرسی عملکرد در کلیه بخش‌ها (تملك دارایی‌های سرمایه‌ای، هزینه‌ای، نحوه انجام معاملات، تشکیلات و روش‌ها، خط مشی‌های کلی دستگاه‌های اجرایی) تهیه گردد.

- مشخص نمودن استراتژی‌ها، اهداف، برنامه‌ها و خط مشی‌های دستگاه‌های اجرایی و توجیه کارکنان و اطمینان از درک آن‌ها.

- توجیه کارکنان و مدیران واحدهای مختلف نسبت به گزارش و گزارش‌دهی از روند انجام امور مربوط به حوزه کاری خود و فرهنگ‌سازی در خصوص این امر.

- مدیران بایستی بر اساس مبنای علمی، به تجزیه و تحلیل گزارشات حسابرسی عملکرد (صرفه اقتصادی، کارایی و اثربخشی) بپردازند تا بتوانند، بهتر پاسخگوی صاحبان حق باشند.

- ارتقاء سطح علمی مدیران برای ارتقای پاسخگویی، باید در دستور کار دستگاه‌های اجرایی قرار بگیرد.

- طراحی سیستمی برای پاسخ به سوالات و رسیدگی سریع و عادلانه به شکایات در دستگاه‌های اجرایی.

- قانونمند کردن روش‌هایی مانند نشست‌های پرسش و پاسخ، یا حق طرح سوال در نشریه‌ها، سایت‌های داخلی دستگاه‌های اجرایی.

- در یک بازنگری جدی، قوانین و مقررات زائد و متناقض حذف شوند.

- قوانین ساده و پیش و پا افتاده حذف شوند تا از میزان تفسیرپذیری قوانین کاسته شود.

- کنترل‌های داخلی بایستی در همه بخش‌ها تقویت شود.

همچنان که در قسمت یافته‌ها بیان شد، مهار فساد اداری در دیوان محاسبات در وضعیت مطلوبی قرار دارد. با این حال، برای ارتقاء جایگاه آن موارد زیر پیشنهاد می‌شود:

منابع و مأخذ

محاسبات کشور بر کاهش تخلفات دستگاه های اجرایی کشور، مجله دانش

حسابرسی، سال شانزدهم، شماره ۶۲، صص ۴۴-۲۵.

[۱۴] قرنی، محمد و همکاران (۱۳۹۸). بررسی و تحلیل رابطه فساد با اصول

حکمرانی خوب و اثرپذیری آن از فرهنگ سازمانی (مطالعه موردی: فساد

اداری)، مجموعه مقالات همایش ارتقای سلامت اداری، تهران: انتشارات زمان نو.

[۱۵] متحدیان، رحیم (۱۳۹۶). ارتقای سلامت اداری و مبارزه با فساد، چاپ اول،

تهران: موسسه راهبان توسعه.

[۱۶] نیک پور، امین (۱۳۹۷). ارائه الگوی نظارت عمومی به منظور پیشگیری از بروز

فساد اداری در سازمان های دولتی ایران، مجلس و راهبرد، سال ۲۳، شماره ۸۷،

صص ۲۳۱-۲۰۲.

[17] Avis, E., Claudio, F., Frederico, F. (2016). **Do Government Audits Reduce Corruption?** Estimating the Impacts of Exposing Corrupt Politicians, pp 1-50.

[18] Chander, P., Wilde, L. (2009). **Corruption in Tax Administration.** Journal of Public Economics, 49 (3): 333-349.

[19] Dubnick, M. (2018). **Accountability & the Promise of Performance in Search of Mechanisms.** Public Performance & Management Review, 28(3), 326-417.

[20] Frederickson, H. G. (2010). **Ethics and the New Managerialism Public Administration and Management: an Interactive.** Journal, 4 (2), 299-324.

[21] Jávör I., Jancsics, D. (2017). **The Role of Power in Organizational Corruption: An Empirical Study.** Administration & Society, Vol, 1-32.

[22] Johnston, M., (2012). **Corruption Control in the United States: Law, Values, and the Political Foundations of Reform,** International Review of Administrative Sciences 78(2) 329-345.

[23] Mashali, B. (2012), **Analyzing the Relationship between Perceived Grand Corruption and Petty Corruption in Developing Countries: Case Study of Iran.** International Review of Administrative Sciences. pp 775-787.

[24] Mondo, B. V. (2016). **Measuring Political Corruption from Audit Results: A New Panel of Brazilian Municipalities.** European Journal on Criminal Policy and Research. Volume 22, Issue 3, pp 477-498.

[25] Tara, I. Gh. (2016). **The Social Role of the Supreme Audit Institutions to Reduce Corruption in the European Union - Empirical Study.** Revista de cercetare social, vol. 52, pp. 217-240.

[۱] آتشک، محمد (۱۳۹۰). مفهوم فساد اداری در نظام آموزشی کشور، فصلنامه اخلاق در علوم و فناوری، شماره ۳، صص ۱۶-۱۴.

[۲] اداره کل روابط عمومی و امور بین الملل دیوان محاسبات کشور (۱۳۹۴). آشنایی با دیوان محاسبات کشور.

[۳] اعتباریان، اکبر؛ عمادزاده، مصطفی و روحانی، علی (۱۳۹۳). رابطه حسابرسی عملکرد با کاهش فساد اداری از طریق افزایش شفافیت، بهبود پاسخگویی و ارتقای اعتماد و دوستی، مجله دانش حسابرسی، سال چهاردهم، شماره ۵۵، صص ۳۰-۵.

[۴] افضلی، عبدالرحمن (۱۳۹۶). فساد اداری و تأثیر آن بر توسعه: علل، پیامدها و راهکارهای برون رفت، مجله حقوقی بین حقوقی المللی، نشریه مرکز امور بین المللی ریاست جمهوری، سال بیست و هشتم، شماره ۴۵، صص ۲۶۴-۲۳۵.

[۵] الوانی، سید مهدی؛ زندی، سعید و عرب سرخی، ابوذر (۱۳۸۹). مؤلفه های تدوین استراتژی ملی مبارزه با فساد جمهوری اسلامی ایران، نشریه مدیریت دولتی، دوره ۲، شماره ۴، صص ۲۲-۳.

[۶] بریس، نیکلا؛ کمپ، ریچارد و سلنگار، رزمی (۱۳۹۵). تحلیل داده های روانشناسی با برنامه اس پس اس اس. ترجمه خدیجه علی آبادی و سید علی صمدی، ویرایش سوم، تهران: نشر دوران.

[۷] پورکیانی، مسعود؛ امیری، افلاطون و خادمی، مرتضی (۱۳۹۷). سلامت سازمانی، فساد اداری و شایعه، کرمان: انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی.

[۸] حساس یگانه، یحیی؛ ظهیر، مصطفی و غفاری، زهرا (۱۳۹۵). بررسی رابطه میان نقش نظارتی حسابرسان و ارتقای سلامت نظام اداری، مجله دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت، سال پنجم، شماره ۱۸، صص ۹۳-۸۳.

[۹] رفیع پور، فرامرز (۱۳۹۴). سرطان اجتماعی فساد، تهران: شرکت سهامی انتشار، صص ۲۲-۱۹.

[۱۰] سایت دیوان محاسبات کشور (<http://www.dmk.ir>).

[۱۱] سایت سازمان شفافیت بین الملل، شاخص درک از فساد (Transparency International Corruption Perceptions Index).

[۱۲] سکاران، اوما (۱۳۹۶). روش های تحقیق در مدیریت، ترجمه محمد صائبی و محمود شیرازی، تهران، تجدید چاپ، موسسه عالی آموزش و پژوهش مدیریت و برنامه ریزی، صص ۱۷۸-۱۷۶.

[۱۳] عباسی، ابراهیم و بیت غفری، سعید (۱۳۹۵). تأثیر اقدامات پیشگیرانه دیوان